

[Iver Poulsen.]

deles ikke fortrudt. Vi står stadig væk ved, hvad vi sagde ved første behandling, nemlig at på grund af den økonomiske situation, som regeringen har ført os ud i, kan vi gå med til optagelse af et lån i udlandet, når pengene investeres i produktionsapparatet herhjemme; derfor kunne vi gå med til halvdelen af dette lån, så vi har aldeles ikke fortrudt noget. Hvis den sidste halvdel — den, der skal gå til noget ubestemt — var sløjftet, ville vor stilling selvfølgelig have været en ganske anden.

Med hensyn til fortolkningen af professor Carl Iversens manglende udtalelser synes jeg nu, at når en mand i den stilling nægter at udtale sig og siger, at enhver må tænke selv over sagerne, så må jeg da have lov til at tænke selv og give udtryk for, hvad jeg tænker.

Hermed sluttede forhandlingen.

§§ 1-3 og ændringsforslaget om indsættelse af en ny paragraf
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling
vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den sidste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til folketingsbeslutning angående ændring i lov om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed [Af Morten Lange m. fl.]

(Forslaget til folketingsbeslutning findes i tillæg A. sp. 507, fremsættelsen i tidenden sp. 1907).

Sagen sattes til forhandling.

Undervisningsministeren (Helweg Petersen): I sin fremsættelsestale til forslaget om folketingsbeslutning angående ændring i lov om ungdommens uddannelsesfonds forvaltning og virksomhed udtalte det ærede medlem hr. Morten Lange, at det ville være ønskeligt med en noget længere gyldighedsperiode, før den pågældende lov tages op til revision.

Heri er jeg ganske enig med det ærede medlem.

Den sidst vedtagne lov om ungdommens uddannelsesfond er jo fra 31. maj 1961, det vil sige, at den kun har fungeret i godt og vel halvandet år.

Hertil kommer, at denne lov repræsenterede en overordentlig stor ændring i forhold til tidligere. I virkeligheden var der jo tale om et helt skred i offentlighedens holdning over for støtten til ungdommens uddannelsesfond.

Det kan være rimeligt at erindre om, at bevillingerne til en videregående uddannelse forhøjedes fra i alt 18 mill. kr. årligt til i alt 63 mill. kr. årlig — hvoraf 39 mill. kr. skulle anvendes til stipendier og 24 mill. kr. til lån.

Det beløb på 1 mill. kr. årlig, der derudover ydedes til støtte for gymnasieelever, forhøjedes til 4 mill. kr. årlig, og således, at beløbet ikke længere er til rådighed alene for tilskud til dækning af rejse- og opholdsudgifter, men i al almindelighed kan anvendes til stipendier.

Nyt var det også, at fonden inden for et beløb af 4 mill. kr. kunne refundere 75 pct. af beløb, der af kommunerne ydedes som stipendier til elever over den undervisningspligtige alder i 8. hovedskoleklasse, i 9. klasse og i den 3-årige realafdeling i offentlige og private skoler.

Selv om der af det samlede beløb på 71 mill. kr., der står til uddannelsesfondens rådighed, skal dækkes udgifter, som tidligere var placeret på andre konti på statsregnskabet, kan man betegne det, der skete, som næsten revolutionerende. Når det var muligt at samle praktisk taget hele folketinget om

[Undervisningsministeren.]

denne lovgivning, må det ses som udtryk for erkendelsen af det nødvendige i, at alle studieegnede kan få mulighed for at gennemføre den uddannelse, de har forudsætninger for og lyst til.

Det er klart, at der nødvendigvis i forbindelse med en sådan forøgelse af midlerne må opstå problemer ved fordelingen af dem. Der er en række forhold, som netop kræver en nærmere undersøgelse på baggrund af de erfaringer, der indhøstes, og derfor er det rigtigt, når det ærede medlem peger på det ønskelige i, at der går længere tid, før loven revideres.

Men det ærede medlem går så videre og siger, at det, som udviklingen er forløbet, må anses for uforvarsligt ikke at foretage en ajourføring snarest, og i denne forbindelse peger han på, at det vil være rimeligt at udarbejde lovbestemmelser om automatisk regulering efter ansøgertal og efter pristal. Det er jo rigtigt, at der har fundet en betydelig forøgelse af de studerendes antal sted i år, og det er også rigtigt, at leveomkostningerne er steget.

Med hensyn til antallet af elever under fondens støtteordning, for så vidt angår de 63 mill. kr., fremgår det af de indkomne skemaer, at der i 1962-63 er godt 41.000 imod ca. 37.000 i 1961-62. Der er altså tale om en stigning på ca. 12 pct. Skulle der ydes støtte til hver enkelt af de unge, der er under uddannelse i en af de afdelinger, der omfattes af ungdommens uddannelsesfond, ville støttebeløbet pr. elev i 1962-63 blive gennemsnitlig ca. 1.540 kr. imod ca. 1.700 kr. i fjor.

Det er da åbenbart, at der generelt er tale om en forringelse af mulighederne for de elever, der får støtte, og derfor vil en forhøjelse svarende til det forøgede antal studerende og til de stigende leveomkostninger være en logisk konsekvens af folketingets holdning i 1961, da man vedtog loven. Deri kan jeg være enig med det ærede medlem. Men der er jo så hertil at føje, at landets økonomiske situation nu engang er vanskeligere, end den var dengang, og jeg må derfor sige til det ærede medlem, at regeringen ikke mener, at der er grundlag for at foretage forhøjelser af beløbsrammen i øjeblikket.

Men som jeg sagde i mit svar til det ærede

medlem, da vi sidst drøftede problemet her i folketinget — det var den 17. oktober 1962 — vil der være al grund til at se nærmere på de forskellige grupperes andel af midlerne. Der vil være anledning til at undersøge, om man kan tilvejebringe større retfærdighed grupperne og de enkelte inden for grupperne imellem, om der med andre ord skal ses nærmere på de retningslinjer, der gives de enkelte stipendienævne.

Jeg kan i denne forbindelse oplyse, at fondens bestyrelse i øjeblikket modtager beretninger om fordelingen af stipendier i 1961-62. Fordelingen skulle først være afsluttet den 1. oktober 1962 for stipendiernes vedkommende og for lånenes vedkommende den 1. januar 1963. Når dette materiale er kommet bestyrelsen i hænde, vil der blive foretaget en grundig undersøgelse af det sæt af problemer, der knytter sig til fordelingen af midlerne. Der vil da i næste folketingsår kunne tages stilling til, om der kan og skal ske en generel forhøjelse af beløbsrammen. Her vil landets økonomiske situation selvsagt stadig være i høj grad bestemmende, og der vil kunne tages stilling til, om der på anden måde skal ske ændringer i loven om ungdommens uddannelsesfond.

Jeg skal desuden erklære, at jeg naturligvis er villig til i et eventuelt udvalg at give yderligere oplysninger om fondens virksomhed.

Ordføreren for forslagsstillerne (Morten Lange): Jeg takker den højtærede undervisningsminister, fordi han som sædvanlig viste forståelse for de problemer, som uddannelsen og specielt støtten til de unge under uddannelse frembyder, og hans svar til mig var dog heller ikke fuldstændig afvisende; vi fik da stillet i udsigt, at om ikke i år, så måske næste år kunne der gøres noget ved sagen. Men jeg er ikke helt sikker på andet, end at folketingets ansvar over for de unge under uddannelse må strække lidt videre i retning af også at kræve flere undersøgelser foretaget, før vi går så let hen over loven, og det er herom, jeg gerne vil gøre yderligere bemærkninger.

Jeg er ganske enig med den højtærede minister i, at gennemførelsen af loven om ungdommens uddannelsesfond målt med dansk målestok må betegnes som en revo-

[Morten Lange.]

lution i støtten til de unge. Måler man derimod mod den alen, som anvendes i vore forskellige nabolande, i hvert fald de fleste af dem, er det kun, hvad man kunne kalde en nødtørfdig dansk ajourføring. Vi er stadig væk forholdsvis langt bag ved adskillige af vore nabolande — jeg tænker her specielt på England, som for længst har lagt et meget mere fuldkomment net af understøttelse ud — så det er altså kun, når vi ser det fra vor nationale synsvinkel, vi kan sige, at det var et virkelig epokegørende fremstød, men naturligvis er det også ud fra den vinkel, vi nemmest ser det.

Når spørgsmålet allerede nu må stilles om lovens revision, kommer det formodentlig næppe som en overraskelse for dem, der deltog i udvalgsarbejdet for små 2 år siden. Vi tænkte allerede dengang på at indsætte en revisionsparagraf, men slog os til ro med, at kravet om revision kunne fremsættes når som helst af dem, der mente, det var begrundet, og det er i og for sig denne ret, jeg her har benyttet mig af. De årsager, som især gjorde, at en revision kunne komme på tale, var allerede dengang klare; en hel del af basis for det lovgivningsarbejde, vi lavede, var forholdsvis løst, vi vidste relativt lidt om forholdene for de unge i en mere kortvarig uddannelse, det var kun for de længere uddannelser, vi havde en brugbar statistik. Også de nye støtteformer til 8. og 9. klasserne var naturligvis så meget af et eksperiment, at en revision efter en kort frist allerede af den grund kunne have været påkrævet.

Men vi var også klar over, at en af de mest revisionskrævende faktorer, der kunne vise sig, var selve spørgsmålet om kommende prisstigninger; der var peget på det i den betænkning, som dannede grundlag for udvalgets arbejde, og det kom naturligvis også frem fra tid til anden under behandlingen af lovforslaget. Jeg fremførte det selv, at nok var beløbet antageligt for 1961, men i 1962 og 1963 kunne det godt ske, at forholdet allerede var væsentligt anderledes, og det må jo nok siges, at forholdet virkelig er kommet til at ligge væsentligt anderledes; den højtærede undervisningsminister kunne allerede for ét år finde en stigning i studentertallet på 12 pct., og da vi nok må regne med en 2-årig periode til behand-

lingen, må det siges, at det er en ganske alvorlig stigning, vi er ude for.

Jeg har ikke været i stand til selv at skaffe en fuldstændig oversigt over alle disse tal, men jeg er tilfreds med, at den højtærede minister for et enkelt år har kunnet påvise en stigning på 12 pct., og det er allerede meget. Men hertil kommer, at der formodentlig er sket nogle andre udviklinger, som i høj grad har gjort en forøgelse af støtten tiltrængt. Jeg tænker her ikke alene på de almindeligt stigende leveomkostninger — man kan måske sige, at studenterne kan spænde livremmen endnu en tand ind i takt med flæskeprisernes stigning — men på den slags ting, som man kunne have undgået, nemlig sådan noget som omsætningsafgift på bøger. Udgiften til lærebøger er en betydelig faktor for de studerende, for visse studenter kan den løbe op til ca. 3.000 kr. for perioden, og omsætningsafgift på dette vigtige kulturprodukt anser jeg rent personlig, bortset fra at det er umoralsk, for at være i hvert fald en tyngende byrde for en gruppe, vi i forvejen meget gerne vil støtte.

Men dér, hvor vi især må konstatere, at udviklingen har været farlig og underminerende for ungdommens uddannelsesforhold, er på spørgsmålet om ungdommens boligforhold. Den tidligere undervisningsminister, hr. Jørgen Jørgensen, sagde ved sin fremsættelse af lovforslaget en hel del om kollegier og om nødvendigheden af, at der blev stillet kollegier til rådighed for de studerende. Udviklingen på dette område har så sandelig ikke været hurtig. Vi hører en hel del om kollegieplaner og meget lidt om rejsegilder og meget lidt om indvielser. Samtidig mærkede vi i september, hvilket var anledningen til mit spørgsmål til den højtærede minister, at presset på værelser ikke mindst i København var ganske uhyrlig stort og givetvis har medført, at værelsesprisen her i København og sandsynligvis også i Århus og andre steder er steget ganske alvorligt. Det er en meget stor post på de studerendes budget, og der er ingen tvivl om, at skulle vi i dag stille et budget op for, hvad det koster at leve for en student på et beskedent niveau, er stigningen i dette tal af en betydelig størrelse — jeg vover at gætte på noget i retning af 15-20 pct. Det er derfor ikke alene det

[Morten Lange.]

stigende studenterantal, men også stigningen i omkostningerne, der må lægges hertil.

Tilsammen er jeg bange for at disse stigninger betyder en udhuling af ungdommens uddannelsesfond i forhold til, hvad vi i 1961 mente var rimeligt, på op til 40 pct., et tal, som unægtelig må stemme til ganske alvorlig eftertanke. Jeg er helt overbevist om, at de beregninger, vi anstillede i 1961, var så gode, som de efter omstændighederne kunne gøres. Jeg er også helt sikker på, at der kan rettes en del i uddelingsgrundlaget det ene og det andet sted, men summen er i sammenligning med, hvad andre lande har ment det var nødvendigt at yde, og i sammenligning med, hvad det materiale viste, vi havde dengang, ingenlunde for høj, og jeg er af den overbevisning, at med den udhuling, der nu er sket, er det overordentlig letsindigt at udskyde en ny revision.

Jeg er klar over, at det vil være vanskeligt at gennemføre en sådan revision fuldt tilfredsstillende, hvis den højtærede minister ikke har sine undersøgelser gjort færdig på de talrige områder, som må berøres af revisionen. Vi manglede en del materiale sidst, og en hel del af det har jeg ikke set nærmere til siden da. Ikke desto mindre er det dog sådan, at vi med den forringelse, der er tale om, kan finde en form for en foreløbig revision, som i hvert fald kan hindre det, som forekommer mig at være helt forkert i den nuværende situation, nemlig at den økonomisk svage gruppe, som studenterne udgør — og det er en økonomisk svag gruppe, der bestemt ikke er skyld i, hvis forbruget her i landet skulle kunne gå hen og blive kaldt for højt, det er ikke en gruppe storforbrugere af luksusgoder — skal blive dem, som først og fremmest skal spænde livremmen ind, fordi vi her i landet befinder os i det, som den højtærede minister beskriver som en beklagelig økonomisk situation. Så synes jeg, vi har gjort en fejl, og det vil ikke stemme med, hvad den høje regering har hævdet som sit hovedsynspunkt, netop hvad angik alle mulige andre ydelser, som mere eller mindre kontrolleres her fra dette ting. Vi har altid forstået, at det var regeringens bevæggrund på alle disse punkter, at det så vidt muligt ikke skulle gå ud over

de økonomisk svage i samfundet. Studenterne hører til en gruppe af økonomisk svage i samfundet. Jeg er ikke i tvivl om, at den udhuling af ungdommens uddannelsesfond, vi har været vidne til, vil få en alvorlig konsekvens for mange studenter. Det vil blive en byrde, som vi vil komme til at mærke i form af forøget studietid og andre vanskeligheder på et tidspunkt, hvor vi så sandelig har brug for at få folk uddannet.

Det er derfor, jeg tror, selv om et udvalg ikke kan klare en fuldstændig og tilbunds-gående revision af denne lov, at det dog vil være påtrængende nødvendigt at se på spørgsmålet i et udvalg og se, om vi kan få lappet nogle af de værste huller, få puttet lidt plastisk træ i nogle af de huller, som truer med at få ødelagt det forholdsvis pæne panel, vi fik sat omkring den højere undervisning. Jeg tror, det vil være af betydning, og jeg håber, der vil kunne vise sig vilje til et fordomsfrit arbejde for at få gennemgået problemerne. Jeg er sikker på, at en hel del studenter ellers ikke rigtig ville kunne forstå, at de kloge og rigtige ord, der blev sagt her for 2 år siden, også skulle være ment fuldt ud.

Søgaard: Jeg skal ikke ved denne lejlighed gøre mange bemærkninger til forslaget til folketingsbeslutning angående ungdommens uddannelsesfond, som socialistisk folkeparti har fremsat. Det er givet, at der kommer et større antal studerende, således som vi har set det i 1962 i forhold til 1961, og med en samtidig forøgelse af leveomkostningerne vil det naturligvis indvirke på beløbsfordelingen af de midler, der er stillet til fondens rådighed.

Da vi i 1961 sidst reviderede loven, fik vi gennemført en klækkelig forhøjelse, nemlig fra 18 til 63 mill. kr. for de højere læreanstalters og ligestillede vedkommende og fra 1 til 4 mill. kr. for gymnasier og studenterkursus. Samtidig fik vi som en forsøgsordning gennemført en nyordning for 8.-9. klasserne og realafdelingen på i alt 4 mill. kr. Vi er således nået et ret godt stykke på vej, særlig hvis vi tager i betragtning, hvor få år det egentlig er, siden den første lovgivning på dette område fik sin spæde start. Det er mit partis ønske, at denne lovgivning fortsat skal videreføres i takt med

[Søgaard.]

de økonomiske muligheder, som gives herfor, og på basis af principperne i den gule betænkning, og det er også vort ønske at sigte mod en elev- og pristalsregulering af fonden, således at principperne i den gule betænkning angående erhvervsarbejde, studietidens længde o. s. v. kan imødekommes, men dog således at det stadig væk bliver transskriteriet, studieegnethed o. s. v., der bliver hovedmotiverne for tildeling af fondens midler. Jeg forstår, at den højtærede undervisningsminister nu er i gang med en undersøgelse af selve fordelingen af midlerne fra fonden. Det er klart, at der ved tildelingen ikke kan blive fuldstændig matematisk retfærdighed, og at ordningen måske ikke på alle måder er helt hensigtsmæssig, men det er samtidig min opfattelse efter en række henvendelser fra de studerende, at ikke alle disse unge er klar over stipendienævnets sammensætning og specielt ikke er klar over, hvor de eventuelt skal henvende sig, hvis de mener sig uretfærdigt behandlet. Det vil vel også ved denne undersøgelse, som jeg nu forstår pågår i ministeriet, være formålstjenligt at se lidt nærmere på den forsøgsordning med de 4 mill. kr., vi gennemførte for 9. klasse og realafdelingen. Jeg tror, at den praktiske fordeling af disse midler bør underkastes en nærmere undersøgelse. Jeg kan derfor alt i alt for mit partis vedkommende tiltræde, at et folketingsudvalg får mulighed for at følge denne undersøgelse med henblik på eventuelle ændringer.

Henry Christensen: Jeg tror ikke, der her i det høje ting — der bør i hvert fald ikke gøre det — hersker nogen tvivl om, at uddannelsen af vor ungdom i vid forstand bør have en høj prioritet i vort samfund i disse år. Med de stigende krav, der stilles til vort land på en lang række områder, tror jeg, vi alle sammen har en stærk fornemmelse af, at det i høj grad drejer sig om, at vi er dygtige nok, veluddannede nok for at kunne klare os i den konkurrence, som vi må regne med i stigende omfang at blive udsat for.

Derimod kan der måske nok være tvivl om, på hvilke vilkår og måske ikke mindst under hvis ansvar uddannelsen eller hjælpen til uddannelsen af de unge bør finde sted.

Efter de bemærkninger, der hidtil er gjort under denne debat, er det i høj grad, som om man alene anskuer problemet ud fra én synsvinkel, nemlig den, at staten i stigende omfang skal være med til at betale omkostningerne for hver enkelt ung, når han søger uddannelse her i samfundet.

Jeg og mit parti har stillet en anden målsætning op, den målsætning, at der må være den bedst mulige adgang for alle unge til at få den uddannelse, som deres evner, deres vilje og deres indsats svarer til, men at målet i og for sig ikke skulle være, at staten eller samfundet skulle give dem denne uddannelse. Det skulle i høj grad blive sådan, at de enkelte hjem i vort samfund blev i stand til at løse denne opgave.

Når man nu vurderer udviklingen igennem det seneste par år, stiller man alene op spørgsmålet: hvor meget yder staten til uddannelsen? Man giver sig slet ikke til at vurdere eller drøfte, i hvilket omfang de danske hjem i stigende grad er blevet i stand til at være med til at løse den opgave at sikre deres unges uddannelse. Det er et karakteristikon for det sidste par års udvikling, at vi har forøget niveauet for de mange danske indkomster i betydelig grad og måske endda set ud fra mange synspunkter i en grad, som gør det vanskeligt i øvrigt at opretholde den samfundsøkonomiske balance. Men det må vel også betyde, at der derigennem er blevet flere hjem, der er i stand til at yde en større indsats til gavn for deres unges uddannelse, end der var under de tidligere herskende økonomiske vilkår.

Det undrer mig, at man såvel fra forslagsstillerne som fra repræsentanterne for regeringspartierne hidtil ganske har set væk fra det moment, der også må med, hvis man vil have en rimelig sammenhæng i vurderingen af, hvordan grundlaget i dag finansielt er for, at dansk ungdom kan få en højere uddannelse. Jeg beder altså om, at man også tilgodeser dette synspunkt.

I øvrigt finder jeg som den højtærede undervisningsminister det rimeligt, at man nu skaffer sig så mange oplysninger som muligt for at kunne vurdere de retningslinjer for fordelingen, man bestemte sig for for et par år siden.

Der har lejlighedsvis været anført mange forskellige eksempler, der viste, at man måske ikke altid var så omhyggelig med det

[Henry Christensen.]

grundlag, hvorpå man praktiserede uddelingen, som det utvivlsvort må være lovgivningens ønske og vilje at man skal være. Jeg skal ingenlunde gøre mig til dommer over de mange eksempler, der lejlighedsvis har været anført, og som somme tider også har været brugt til at kaste et skær, som ingen af os kan være interesseret i bliver kastet, over en opgave, som vi i øvrigt tillægger betydelig samfundsmæssig værdi. Men det er også her af betydning, at vi får at vide, får kendskab til, hvordan det forhold sig, hvilke erfaringer man har. Her kan jeg altså erklære mig indforstået med det, den højtærede undervisningsminister sagde.

Endelig må jeg måske gøre opmærksom på ét synspunkt til, nemlig dette, at med den vækst i indkomstniveauet, der sker i vort samfund, ikke mindst for de grupper, der får en uddannelse — især den højere og højeste uddannelse — bliver begrundelsen for, at en betydeligere del af den støtte, der må til for at sikre, at de unge kan få denne højere uddannelse med de store efterfølgende indkomster, sker gennem långivning, så meget stærkere. Jo mere åbenbart det bliver, at visse grupper gennem den højeste uddannelse hurtigt når frem til meget store, meget betydelige indkomster, med des større rimelighed kan man stille det spørgsmål, som også understøttes af nogle af de krav, som er rejst under det sidste halve års løbende forhandlinger blandt akademiske grupper: vil det ikke være naturligt, at vi på den ene side nok stiller de fornødne midler til rådighed, men at disse midler på den anden side i større udstrækning, end tilfældet nu er, stilles til rådighed som i øvrigt gunstige lån, der, når de pågældende til sin tid i kraft af disse lån får de høje indkomster, skal tilbagebetales? Jeg tror, at dette, sammenholdt med en række andre samfundsgruppers forhold, tegner sig med en stigende grad af rimelighed og naturlighed. Jeg tror ligeledes, at om man tidligere havde lyttet til os og i højere grad havde drejet lovgivningen i denne retning, havde vi også hurtigere fået et naturligt grundlag for en vækst i støtte- og finansieringsmulighederne, nemlig efterhånden som lånene begyndte at blive tilbagebetalt.

Jeg mener altså, at der er en del at spekulere på, også ud fra de positive hensigter, der gennem forslagsstillernes betragtninger skal tilgodeses, men jeg mener måske nok, at disse hensigter skal tilgodeses på andre måder og gennem andre formuleringer, end forslagsstillerne tilsyneladende har haft i tankerne.

Hvis sådanne synspunkter kan blive draget ind i de efterfølgende overvejelser, tror jeg, vi fremtidig kan få et bedre grundlag.

Ninn-Hansen: Det er et meget enkelt forslag, det ærede medlem hr. Morten Lange og hans partifæller har fremsat; det går simpelt hen ud på at forøge statens tilskud, og efter min opfattelse er det derfor ikke et forslag, der kan give anledning til mange principielle betragtninger.

Den højtærede undervisningsministers afvisning af forslaget var også ganske klar. Den højtærede undervisningsminister henviste til den nuværende økonomiske situation. Vi kan jo alle beklage, at økonomien ikke tillader os at gå længere. Vi kan, vel ikke mindst fra oppositionens side, beklage, at forholdene er sådan, men det er altså tilfældet, og det er en begrundelse, man kan forstå.

Jeg mener derfor ikke, at forslaget kan give anledning til de principielle betragtninger, som tydeligt fremkom, da vi sidst reviderede loven, i forbindelse med vort ønske om at støtte uddannelsen og investeringerne i uddannelsen. Derimod vil jeg gerne gøre en bemærkning angående administrationen, idet jeg forstod, at den højtærede minister mente, det var rigtigt at drøfte fordelingen af midlerne.

Jeg har fået forskellige henvendelser, gående ud på, at man inden for de enkelte stipendiebestyrelser fastsætter indtægtsgrænser og på forhånd meddeler dem, der ansøger om lån eller legater, at hvis deres forældre har en indtægt over en vis grænse, kan det ikke nytte, at de søger. Jeg håber, den højtærede minister kan dementere, at det skulle forholde sig således. Jeg henviser til den forhandling, der fandt sted, da loven var til revision i 1960-61; og jeg vil gerne citere fra udvalgsbetænkningen, hvad der blev sagt om dette spørgsmål, der altså drejede sig om regeringens oprindelige for-

[Ninn-Hansen.]

slag. Man havde i den forbindelse talt om, at der skulle være en indtægtsgrænse på 15.000 kr. for forældrenes vedkommende; havde forældrene højere indtægt, skulle børnene ikke kunne søge lån eller legater. Der står i denne betænkning, Folketings-tidende for 1960-61, tillæg B. sp. 871, følgende:

„I anledning af flertallets bemærkninger om den ovenfor anførte indtægtsgrænse skal mindretallet udtale, at man finder det urimeligt og imod lovens formål ved administrationen af midlerne at fastsætte en indtægtsgrænse baseret på de studerendes forældres økonomiske vilkår. Afgørende ved fordelingen af uddannelsesfondens midler må alene være ansøgenes kvalifikationer, herunder de studerendes egen økonomiske trang.“

Det var mindretallets udtalelser ved anden behandling. Imellem anden og tredje behandling førtes der forhandlinger, som resulterede i enighed mellem regeringen og oppositionen vedrørende denne indtægtsgrænse, som man altså ikke ønskede. Det hedder i tillægset betænkningen — den findes i Folketings-tidende for 1960-61, tillæg B., sp. 961 —:

„Udvalget har på ny drøftet spørgsmålet om betingelserne for opnåelse af støtte og finder anledning til at bemærke, at der ved tildeling bl. a. bør lægges vægt på den studerendes økonomiske behov, uden at dette dog kan fastslås gennem på forhånd fastlagte indtægtsgrænser.“

Jeg gør altså den højtærede minister opmærksom på, at det er blevet fastslået her i folketinget i den aftale, der blev truffet, at der ikke må være indtægtsgrænser; man må altså ikke på forhånd sige, at når forældrene har en skattepligtig indkomst over en vis grænse, kan deres børn ikke modtage legater eller lån.

Begrundelsen for det skal jeg slet ikke komme ind på her; den blev tydeligt anført ved forhandlingerne i 1960-61, og De studerendes Fællesråd har også tydeligt givet udtryk for deres modstand mod en indtægtsgrænse. Jeg håber altså, vi ganske tydeligt kan få klargjort, at der ikke findes nogen indtægtsgrænse.

Vi har ikke noget ønske om udvalg, men vi vil heller ikke modsætte os, at et udvalg

nedsættes. Hvis der kommer et udvalg og man også dér — sådan forstod jeg det — skal noget ind på, hvordan denne lovgivning skal være i fremtiden, uden at der dog kan ofres flere midler i øjeblikket, vil jeg dog gerne sige, at jeg tror ikke, vi i mit parti helt kan tilslutte os det ærede medlem hr. Søgaards opfattelse: at man skal videreføre denne lovgivning på basis af den gule betænkning. Jeg tror nemlig, vi har fået en ganske forkert fordeling mellem lån og legater og i højere grad burde være gået lånevejen og i fremtiden i højere grad bør gøre det.

Jeg vil også gerne sige, at når vi skal drøfte disse spørgsmål, så ønsker vi fra mit partis side endnu en gang at fremlægge det forslag, vi har stillet sammen med partiet venstre, et forslag, som regeringspartierne sammen med det ærede medlem hr. Morten Langes parti nedstemte. Det er ikke et forslag, der kræver flere midler fra statskassen, men det går ud på, at forældre kan fradrage i skat de midler, de anvender til deres børns uddannelse. Vi kan nok huske de argumenter, der blev fremført imod det fra regeringspartierne side, da vi drøftede forslaget: vanskeligheden ved at administrere ordningen, faren for omgælder og lignende. Når vi tænker på de opspæringsmæssige foranstaltninger, der er gennemført i mellemtiden; tror jeg ikke, modargumenterne fra dengang er så forfærdelig meget værd. Vi mener, det afgørende må være den sunde og rigtige tanke, at der til hjælp for de unges uddannelse gennemføres en ordning, så man giver forældre bedre muligheder for at støtte deres børns uddannelse.

Aage Fogh: Jeg skal på mit partis vegne give fuld tilslutning til det indlæg, som den højtærede undervisningsminister fremsatte. Jeg finder ikke anledning til at blande mig meget i debatten. Jeg går ud fra som givet, at der vil gå et par år, inden sagen skal føres ud i praksis.

Jeg vil dog gerne gøre en enkelt bemærkning. Efter at have hørt debatten her finder jeg anledning til at understrege, at jeg ikke tror, det ville være uheldigt, om man i fremtiden prøvede på at give de unge lidt mere ansvar for deres egen tilværelse, end man giver dem ved udelukkende at yde

[Aage Fogh.]

dem understøttelser. Jeg tænker her på, hvad der også er nævnt fra anden side, en anden fordeling mellem stipendier — altså gaver — og lån. Jeg tror, det ville være sundt og rigtigt at benytte lånevejen i større udstrækning, end man har gjort det hidtil. Jeg tror, man derved kan animere de unge til at supplere indtægten ved egen indtjening. Jeg ved af personlig erfaring, at mange af mine kammerater godt kunne passe deres studier og samtidig under en eller anden form have et arbejde herinde i København, som gav ret mange penge og støttede deres uddannelse. Herved giver man de unge en chance for enten at få et lån at tilbagebetale senere eller at udrette et vist arbejde, medens de studerer, og så være fri for at tilbagebetale, når studietiden er overstået.

Jeg henstiller til den højtærede undervisningsminister, at man tager disse tanker med i overvejelserne, inden man fastlægger den endelige ordning.

Når det gang på gang understreges, at udgifterne stiger og stiger, vil jeg fremhæve, at det jo også er en af grundene til, at vi skal være forsigtige med at pålægge staten alt for store udgifter i den kommende tid. Det er vel det, der er årsagen til, at kroneværdien falder. Det tror jeg man skulle tænke på, så man ikke stadig deler ud med den ene hånd og kræver ind med den anden.

Birthe Wetlesen: Ved en første betragtning kunne det af socialistisk folkeparti fremsatte forslag til folketingsbeslutning, der tilsigter en forøgelse af ungdommens uddannelsesfonds midler, synes ganske fornuftigt. Det er sikkert rigtigt, at de store studenterårgange 1961 og 1962 har hævet det samlede studenterantal, således at dette nu overstiger det tal, der i 1961 dannede grundlag for fastsættelsen af ungdommens uddannelsesfonds midler, og det er umiskendelig rigtigt, at prisniveauet og leveomkostningerne i det forløbne år har taget et mægtigt opsving.

Finder man ordningen af 1961 rigtig og rimelig, er der derfor en del, der taler for at støtte socialistisk folkepartis forslag. Som bekendt kunne mit parti imidlertid ikke stemme for den i 1961 gennemførte ordning, først og fremmest fordi vi fandt,

at vægten måtte lægges på lån og ikke, som tilfældet var, på en stipendieordning. Jeg skal ikke trætte det høje ting med at gentage de argumenter, som dengang blev fremført af mit partis ordfører, og som vi stadig anser for gældende, men kun fremhæve, at en låneordning foruden i det lange løb at være billigere for staten samtidig vil virke fremmende på de unges selvstændighed og modenhed. Hertil kommer, at den helt urimelige forskelsbehandling til fordel for den studerende ungdom på den øvrige ungdoms bekostning undgås, såfremt understøttelsen gives i form af lån og ikke i form af gave. Jeg har forstået på de ærede ordførere for venstre, de konservative og de radikale, at de også er kommet stærkt ind på lånetanken, og det kan vi i mit parti kun hilse med den allerstørste glæde.

Man vil forstå, at vi alene ud fra disse principielle betragtninger ikke vil kunne støtte socialistisk folkepartis forslag, der bygger videre på et efter vor opfattelse forkert princip. Jeg har med tilfredshed erfaret, at den højtærede undervisningsminister har indkaldt materiale til en undersøgelse af, om uddannelsesfondets midler bliver rigtigt fordelt. En sådan undersøgelse synes særdeles påkrævet. Under finanslovdebatten fremdrog mit partis ordfører, det ærede medlem hr. Rimstad, et tilfælde, hvor en student ansøgte om 1.000 kr. fra uddannelsesfondet, idet dette beløb i forbindelse med et privat legat efter den studerendes mening ville sætte hende i stand til at klare sig selv uden i nævneværdig grad at ligge sit hjem til byrde. Hun fik imidlertid ikke 1.000 kr., men 3.000 kr., altså 2.000 kr. mere, end hun selv mente at have brug for. I et andet tilfælde var det en gymnasieelev, som havde købt en gammel bil; han fik støtte fra ungdommens uddannelsesfond, måske til at betale mekanikerregningerne med. Disse eksempler synes at vise, at enten er der for mange midler til disposition, eller også er de fordelt forkert. De taler i hvert fald ikke for det af socialistisk folkeparti fremsatte forslag.

Undervisningsministeren (Helweg Petersen): Jeg vil gerne igen sige, at jeg ikke er uenig med det ærede medlem hr. Morten Lange i, at der er adskilligt, der taler for en forøgelse af de midler, der står til ungdom-

2449 ^{29/1} 63: I. beh. af f. t. beslutn. ang. „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning m. v. 2450

[Undervisningsministeren.]

mens uddannelsesfonds rådighed. Jeg tror ikke, jeg behøver at sige mere om denne side af sagen, og de ærede ordførere fra de andre partier har da også stort set givet tilslutning til denne betragtning. Men der er ikke i øjeblikket finansiell mulighed for at gå videre.

Jeg mener, at det ærede medlem malede det i for mørke farver. Jeg tror ikke, der opstår nogen form for katastrofe. Det er givet, at der vil blive tale om forøgelse af det erhvervsmæssige arbejde. Det er også givet, at de hjem, der overhovedet kan, må træde til, og det er i denne forbindelse muligt, at man må se lidt på de betingelser, under hvilke der ydes støtte.

Jeg nævnedes i mit første indlæg, at bestyrelsen nu ville iværksætte en grundig undersøgelse af samtlige stipendieområder og deres problemer, en undersøgelse, der i så høj grad, det er muligt, svarer til den undersøgelse af de studerendes økonomiske vilkår, der blev foretaget for et par år siden, og hvis resultat vi finder i den gule betænkning. Jeg tror, at man i forbindelse med en sådan undersøgelse i høj grad må se på det forhold, som det ærede medlem hr. Henry Christensen var inde på: de stigende indtægter hos forældrene.

Det ærede medlem hr. Morten Lange omtalte kollegiebyggeriet. Også dette spørgsmål har vi før haft under debat her i folketinget i forbindelse med et spørgsmål, det ærede medlem rettede til mig. Jeg kan herom oplyse, at boligministeren og jeg i øjeblikket er i gang med udarbejdelsen af et lovforslag om støtte til tilvejebringelse af kollegier for unge under uddannelse. Der er for nogen tid siden taget initiativ til, at vi får oplysning om, hvilke arealer der kan være til rådighed for kollegiebyggeriet. Nu må vi se, om vi kan tage det skridt yderligere, der består i fremsættelsen af lovforslag om tilvejebringelsen af byggeriet.

Det ærede medlem hr. Henry Christensen og det ærede medlem hr. Ninn-Hansen og også det ærede medlem fru Birthe Wetlesen

var inde på en omtale af lånemuligheden over for stipendiemuligheden. Jeg vil ikke i dag binde mig til et bestemt synspunkt, men jeg kan sige, at jeg finder det rimeligt, at man overvejer hele dette spørgsmål grundigt i lyset af de erfaringer, der er høstet. Jeg tror nok, man må sige, at der i nogle befolkningskredse må ske en hel mentalitetsændring, før man går over til en låneordning som et mere dominerende princip, men det er muligt, at denne mentalitetsændring er på vej. Jeg tror i hvert fald, at hele spørgsmålet må grundigt undersøges, og jeg er rede til, at det kan ske.

Nogle af de ærede ordførere var inde på de forhold, der nu og da fremføres i retning af, at der skulle finde misbrug sted. Vi har jo fra tid til anden fået eksempler på tilsyneladende urimelige tildelinger til elever og urimelig anvendelse af de tiltænkte støttebeløb. Jeg tror, man her må holde sig for øje, på hvilket grundlag tildelingerne sker. Forholdet er jo det, at tildelingen til den enkelte elev sker på grundlag af en helt konkret bedømmelse foretaget af det for den enkelte uddannelsesinstitution nedsatte stipendienævn. Heri er skolens ledelse og lærere samt elever repræsenteret. Dette medfører, at der kan tages individuelle hensyn, hvilket næppe havde været muligt, hvis den enkelte tildeling skulle foregå gennem et centralt organ for samtlige de 40.000 studerende, der er tale om. Men rigtigt er det jo, at der på den anden side ved denne fremgangsmåde er risiko for, at der opstår en forskelligartet uddelingspraksis i de enkelte stipendienævne. Dette søger bestyrelsen at råde bod på gennem årlige møder mellem bestyrelsen og det rådgivende repræsentantskab, hvor de enkelte uddannelsesområder er repræsenteret, og på disse møder kan tvivlsspørgsmål med hensyn til fordelingspraksis drøftes.

Det ærede medlem hr. Ninn-Hansen var inde på spørgsmålet indtægtsgrænsen. Jeg vil gerne sige her, at der jo i den bekendtgørelse, efter hvilken uddannelsesfonden administreres, er tilkendegivet, at det først

[Undervisningsministeren.]

og fremmest er ansøgerens egen indtægt, der må lægges til grund for vurderingen, når man ser på det økonomiske kriterium. Jeg ved, at man under forhandlingen i folketinget var inde på spørgsmålet om indtægtsgrænsen, og at man også forlod den tanke, at der skulle fastlægges visse indtægtsgrænser. Det er fulgt op i bekendtgørelsen. Jeg tør ikke her sige, om der noget sted af et lokalt stipendienavn er foretaget skridt, som det ærede medlem hr. Ninn-Hansen antydede. Det er ikke mig bekendt, men det er netop et af de forhold, vi i høj grad må undersøge. Det er faktisk, mener jeg, nødvendigt, at vi går meget grundigt til værks i denne undersøgelse. Det kan godt være, man til brug i bestyrelsen må sikre medhjælp; der kan assistere bestyrelsen og de enkelte stipendienavn for at trænge til bunds i mange af de problemer, der er tale om. Men vi administrerer altså ikke fra centralt hold på den måde, at der er fastsat en indtægtsgrænse.

Ordføreren for forslagsstillerne (Morten Lange): Jeg skal ikke gå ind på en længere principdebat om ungdommens uddannelsesfond og slet ikke om lån versus legater. Den sag diskuterede vi med stor omhu sidst. Det forekommer mig en ejendommelig national afvigelse, at vi her stadig væk diskuterer lån til studenter som en produktiv måde at fremme disse forhold på. Jeg tror, at lån har fået en rigelig andpart af midlerne, og jeg kan ikke se, at der er kommet nye argumenter ind i denne sag siden sidst; men det kan vi måske få lejlighed til at diskutere.

Det, som i virkeligheden i høj grad må ligge på linje med, hvad det høje ting bliver stillet over for, var det, det ærede medlem hr. Søgaard sagde: at der må ske en udvikling i takt med den økonomiske udvikling, og det er blot dér, det kan fortolkes. Hvis det skal fortolkes sådan, at når den økonomiske udvikling af en eller anden grund går skævt, så skal der skæres ned, først og fremmest på disse stipendier, eller de skal holdes på det niveau, de havde, på trods af hvad der ellers er sket med prisudviklingen, er det i hvert fald en ejendommelig situation at sætte de studerende i. Hvis vi prøvede noget lignende med folkepensionister eller andre, som har en ydelse

fra staten, er jeg helt sikker på, at der ville udbrude revolution. Når studenterne ikke er kommet mand af hus og har krævet dyrtidsregulering, viser det, hvor fredelige studenterne i virkeligheden er. Men så meget om det. Det var faktisk det, som var min hensigt med overhovedet at tage spørgsmålet op. Jeg tror imidlertid, der er en enkelt lille vildfarelse, jeg bliver nødt til at tage fat på.

Det ærede medlem hr. Aage Fogh udtaler sig fra tid til anden om forhold vedrørende universiteterne, det være sig eng- og Flengmarksjordene ved Roskilde eller spørgsmålet om, hvor let det er at have erhvervsarbejde ved siden af studierne. Jeg vil blot sige så meget, at man kan naturligvis have erhvervsarbejde, hvis man ellers døde af sult; det er helt klart; man kan blive nødt til det; men med den trængsel, der er af studerende ifølge de nye studieplaner ved næsten alle fakulteter; er det plat umuligt mange steder og overordentlig vanskeligt andre steder at få tid til at have erhvervsarbejde. Jeg er helt sikker på, at man kan nævne 250 studenter eller måske endog flere, der kan have erhvervsarbejde ved siden af; men tager man gruppen som helhed, må vi se sådan på det, at det er studietidsforlængende og derfor bidragende til at gøre trængslen ved universiteterne og de højere læreanstalter endnu større, end den er i forvejen, og dette er ikke engang afhængigt af, hvor mange studenter der kommer med hver årgang, men også af, hvor længe de bliver der, og vi er meget lidt interesseret i, at studenterne skal blive der længere end nødvendigt; det er dyrt, og det var netop målsætningen for ungdommens uddannelsesfond at få erhvervsarbejdet bragt så meget ned som muligt, og det vil vi holde os til foreløbig.

Jeg synes, det er udmærket, at vi får lidt tal på bordet i et udvalg; jeg er naturligvis altid optimist; det kunne jo ske, at vi kunne overbevise de ærede medlemmer af udvalget om, at de bliver nødt til at gøre noget særligt i en økonomisk trangssituation; men skulle vi ikke nå så vidt, er vi i hvert fald kommet i gang med en revision af loven, og det er jo ikke sikkert, det tager 2 år.

Jeg vil slutte med at takke den højtærede undervisningsminister for tilsagnet om, at vi nu eventuelt får en lov om kollegie-

[Morten Lange.]

byggeri. Man kan jo ikke bo i en lov, men det kunne måske også ske, at der bliver et hus ud af det engang.

Henry Christensen: Jeg har bedt om ordet igen for at notere de synspunkter, der i dag kom frem dels fra det ærede medlem hr. Aage Fogh, dels nu også fra den højtærede undervisningsminister — jeg tænker naturligvis på de synspunkter, som de ærede ordførere og den højtærede undervisningsminister fremsatte til vurdering af spørgsmålet om i større udstrækning at bruge lånevejen som finansieringsgrundlag for den højere uddannelse.

Når man ser tilbage på de 10 eller 15 år, hvor vi har diskuteret disse problemer her i tinget, har det jo ofte været sådan, at både tidligere radikale ordførere og tidligere radikale undervisningsministre — der var også en periode, hvor den tidligere radikale undervisningsminister var radikal ordfører — at det har været lidt vanskeligt at få tilslutning fra radikal side til de betragtninger, som det ærede medlem hr. Aage Fogh i dag som ordfører for sit parti gjorde gældende efter min opfattelse med betydelig ret og saglighed. Det er måske udtryk for et begyndende tidehverv på dette område.

Den højtærede undervisningsminister talte om, at det, der måske også var behov for for at komme videre, var en mentalitetsændring visse steder. Det kan den højtærede undervisningsminister jo have betydelig ret i. Naturligvis forudsætter det forståelse for de vilkår, der dels gives de studerende, medens de studerer, dels de vilkår, som de studerende, hvis de eventuelt havde påtaget sig en lånebyrde, måtte have, efter at de har fuldendt deres studier. Men hvis man vil rejse spørgsmålet om mentalitetsændring, kunne det ærede medlem hr. Søgaard måske have i særlig grad brug for at sige det til sin partipresse; jeg tror, det var det socialdemokratiske blad Ny Tid, der for kort tid siden var inde på betragtninger i akkurat samme retning. Om det varsler ny tid også i den socialdemokratiske overvejelse, hvad dette angår, ved jeg ikke.

Det kan i hvert fald blive ganske interessant at se, hvis der nu bliver nedsat et udvalg, om der er mulighed for at drøfte

disse ting på en anden basis, end man har haft ved tidligere lejligheder. Så kunne det være, at der kunne skabes resultater, som både var rimeligere over for andre befolkningsgrupper og måske også kunne være med til at give et bedre grundlag på længere sigt, end hvis staten skal overtage hovedparten af finansieringen.

Jeg betragter altså de faldne udtalelser med betydelig interesse, og vi vil i det kommende udvalg benytte lejligheden til at efterspore, hvor meget indhold der er i dem.

Ninn-Hansen: Jeg vil gerne takke den højtærede minister for den klare udtalelse om, at der ikke må være nogen indtægtsgrænse. Jeg har altså haft det indtryk, at den nogle steder har eksisteret, men efter den højtærede ministers udtalelse her i dag ligger det ganske klart, at man ikke noget sted har lov til på forhånd at afvise ansøgere på grund af deres forældres indtægter. Jeg tror, det betyder meget for mange unge studerende, at det er sådan.

Den højtærede minister kom ikke ind på det forslag, vi havde stillet sidste gang om skattelettelse for forsørgere, hvis børn studerer. Jeg skal heller ikke opfordre den højtærede minister til at udtale sig om det i dag; når vort forslag bliver fremlagt i udvalget, får vi nok lejlighed til at drøfte det med ministeren i et samråd.

Til sidst vil jeg gerne have lov til at takke det ærede medlem hr. Morten Lange for initiativet. Det er sjældent, vi kan gøre det, og det er vel i og for sig heller ikke gået helt, som det ærede medlem ventede. Der er altså konstateret — sådan har jeg forstået det — et flertal for, at vi skal forlade den nuværende favorisering gennem stipendier og i højere grad gå lånevejen, altså det modsatte af det, det ærede medlem har ønsket. Men det er jo kun tilfredsstillende for os andre, at der tegner sig sådanne linjer, at et flertal nu, modsat sidste gang vi drøftede det, skulle være tilhænger af i højere grad at gå lånevejen, og derfor synes jeg, vi med rette kan sige det ærede medlem tak.

Aage Fogh: Det er nærmest på foranledning af det ærede medlem hr. Morten Lange, jeg nu tager ordet.

Jeg vil gerne sige til det ærede medlem,

[Aage Fogh.]

at jeg betragter det som en stor fordel, at de unge, der studerer, studerer under så frie forhold som muligt. Jo længere man går i retning af, at staten betaler alt til de unges studier, jo mere tvang må der nødvendigvis blive over studiet. Jeg havde lejlighed til i nogen udstrækning at gøre mig bekendt med de forhold, da jeg var i Rusland, og dér fik jeg den forklaring, at de unge studerer gratis, helt gratis, ved universitetet, men til gengæld er de også tvunget til at følge undervisningen ved universitetet — og det er selvfølgelig. Den udvikling ønsker jeg ingeniende. Jeg ønsker, at de unge selv har ansvaret, og så må de unge også selv betale en vis part. Jeg ønsker, at de unge skal kunne vælge at tage et lån, som de så betaler af senere, eller eventuelt samtidig med studierne have et arbejde, der giver dem penge, så de får mindre brug for at låne. Det må de selv have lov til at skønne om. Jeg ved bestemt, at der er unge, der er så dygtige og arbejdsduelige, at de fremfor deres kammerater kan have et betydeligt arbejde ved siden af og dog klare deres eksamen, og det synes jeg de skal have lov til. Altså, den størst mulige frihed under studiet, det er det, jeg vil tilstræbe, og jeg er særdeles tilfreds med de udtalelser, den højtærede minister har fremsat i dag om sit grundsyn på det arbejde, der må gøres, inden vi skal ændre loven.

(Kort bemærkning).

Ordføreren for forslagsstillerne (Morten Lange): Jeg tror ikke, der er nogen her i landet, der er interesseret i at gøre studierne mindre frie, end de er, men hvad angår erhvervsarbejde, lån og lignende, tror jeg det ville være udmærket, hvis det ærede medlem hr. Aage Fogh ville give sig tid engang til at læse den betænkning i gult omslag om de studerendes forhold, som var vejledende for udvalget, og som bestemt vil give en helt anden opfattelse af disse problemer end den, det ærede medlem just gav udtryk for.

Undervisningsministeren (Helveg Petersen): Jeg vil gerne ganske kort sige dette, at jeg jo ikke med de bemærkninger, jeg har fremført her fra talerstolen, har bundet mig med hensyn til spørgsmålet om forde-

lingen mellem lån og stipendier. Jeg mener, at man skal undersøge hele forholdet nøje, bl. a. om dette, at man går over til lån i højere grad, vil betyde, at man ikke i tilstrækkeligt omfang kan rekruttere studerende fra mindrebemidlede hjem. Men der bliver lejlighed til at se på disse ting. Jeg tror, der er mængder af problemer, der trænger sig på. Det, vi skal holde os for øje, er, at vi sikrer alle studieegnede mulighed for, at de kan få en uddannelse, som deres forudsætninger berettiger dem til. Vi skal gøre det for den enkeltes skyld; vi skal også gøre det for landets skyld.

Hermed sluttede forhandlingen.

Sagens overgang til anden (sidste) behandling vedtoges uden afstemning.

Søgaard: Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til et udvalg på 17 medlemmer.

Uden forhandling eller afstemning vedtoges dette forslag.

Formanden: Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, onsdag den 30. januar, kl. 13 med følgende dagsorden:

- 1) *Spørgsmål til ministrene.*
- 2) *Valg af 17 medlemmer til et udvalg angående:*
 Forslag til folketingsbeslutning angående ændring i lov om „Ungdommens uddannelsesfond“s forvaltning og virksomhed [af Morten Lange m. fl.].
- 3) *Anden behandling af:*
 Forslag til lov om udlån til arbejderboliger på landet.
- 4) *Første behandling af:*
 Forslag til lov om ændring i lov om Danmarks erhvervsfond.

Mødet hævet kl. 15⁴⁵.

51. møde.

Onsdag den 30. januar kl. 13.

Formanden: Udvalget angående forslag til lov om ændring af lov om udførsel af kød m. m. har afgivet betænkning over nævnte lovforslag. Eksemplarer vil blive omdelt.

Den første sag på dagsordenen var:

Spørgsmål til ministrene.

Af *Skov Thulesen* til kirkeministeren:

„Efter cirkulære af 31. juli 1962 bortfalder bestillingstillægget til præster ved første ledighed i embeder med under ca. 1.000 indbyggere.

Er kirkeministeren opmærksom på, hvilke vanskeligheder dette kan medføre i de små landsogne, og vil ministeren tage videst muligt hensyn hertil ved administrationen af cirkulæret?“

Skov Thulesen: Når jeg har rejst spørgsmålet om bortfaldet af bestillingstillæg for embeder med under 1.000 indbyggere, skyldes det den uro og ængstelse, denne bestemmelse har givet anledning til ud over landet. Jeg vil gerne på denne måde give den højtærede kirkeminister anledning til over for det høje ting og offentligheden at redegøre for sit syn på det spørgsmål.

Det ligger i tiden, at man vil rationalisere og lægge sammen til større enheder. Det gælder i erhvervslivet, det gælder kommunesammenlægning, og det gælder skolerne. Vi må erkende nødvendigheden af, at der sker en udvikling i den retning på de forskellige områder, men jeg vil meget stærkt understrege, at det på alle områder bør ske som resultat af fuldstændig frie overvejelser, så man ikke gennem tvangsforanstaltninger forcerer en udvikling frem, som tromler bestående værdier ned. Det gælder jo i særlig grad områder som skole og kirke. Sammenlægning af skoler har medført, at der sine steder er ved at mangle lærere og lærerinder til kirkesang og orgelspil og til

at deltage ved familiebegivenheder af forskellig art.

Nu er turen så kommet til de små kirkesogne. Vel er der præstemangel i dag, og der vil sikkert være et og andet, som kan rettes inden for landets ca. 2.000 kirkesogne, men det bør ske i nøje forståelse med de pågældende og under hensyntagen til de stedlige forhold. Det er nu engang ikke sådan, at omfanget af det levende menighedsliv er ligefrem proportionalt med et kirkesogns størrelse, tværtimod. Jeg vil gerne citere en udtalelse af biskop K. C. Holm til Fyns Tidende i søndags, hvor han i et interview udtaler:

„De små præsteembeders problem kan ikke løses efter en lineal,“
og længere nede i interviewet hedder det:
„det må ikke være det økonomiske, som afgør, om et embede skal nedlægges og sammenlægges.“

Også biskop Erik Jensen i Ålborg har følt sig meget foruroliget af, at man her har lagt en økonomisk klemme på de mindre sogne, og han mener, at en sådan fremgangsmåde må være i strid med synspunkter, som den højtærede kirkeminister før har lagt til grund, synspunkter, som var præget af en stiltfædig nænsomhed og en tilsyneladende dyb forståelse for, hvor smerteligt den forestående proces må føles af dem, den kommer til at gå ud over. Jeg håber, at dette stadig er den højtærede kirkeministers indtilling, og at man vil administrere cirkulæret med den nænsomhed, som dette skulle tilsi.

Der er jo steder i vort land, som vil blive meget føleligt ramt, hvis man bruger linealen; således er der i områder som Thy og Mors 19 pastorer, som er i farezonen. Derfor bør der gives tid til de overvejelser, som skal finde sted på lokalt plan, og man må give mulighed for at sætte menneskelige og kirkelige interesser af livsvigtig art foran økonomiske og rationelle.

Jeg vil derfor advare imod en generel fastholden af cirkulærets bestemmelser, som kan slå noget værdifuldt i de små sogne i stykker. Jeg afviser ikke, at der må ske en vis rationalisering også på dette område. Der er præstemangel, og der er store pastorer, men dette problem løses nu ikke alene gennem nedlæggelse af embeder, og jeg vil derfor til sidst citere slutningen af